

Státní okresní archiv Brno - venkov
se sídlem v Rajhradě

G - 111

Český červený kříž
Židlochovice

1921 - 1940, (1942)

Inventář

JAF 958
Ev. č. inv. 175

Ivo Durec

1998

ÚVOD

I. Vývoj původce fondu:

Mezinárodní červený kříž

Mezinárodní liga pro pomoc raněným vojínům, o jejíž vznik a fungování se s nebyvalou energií zasloužil švýcarský lékař a spisovatel Jean Henri Dunant (* 1828 v Ženevě), byla zřízena na konferenci dne 22. 8. 1864 tzv. ženevskou úmluvou (říšský zákoník z roku 1866, č. 97). Dunant pod dojmem bitvy u Solferina v roce 1859, ve které pro nedostatek lékařské péče zahynulo mnoho tisíc raněných, založil se svými přáteli v roce 1863 Mezinárodní výbor pro pomoc raněným a o rok později dokázal svou soukromou iniciativou donutit švýcarskou vládu ke svolání mezinárodního kongresu, z jehož porad vzešla mezinárodní ženevská desetičlanková úmluva.

Podle této dohody mělo označení v podobě červeného kříže na bílém podkladě, viditelné na velkou dálku „jakožto korouhev“, chránit na bojišti a v jeho okolí „nestranná a nedotknutelná“ obvaziště, polní nemocnice, skladiště vojenských zdravotnických potřeb a pod. a stejný kříž na pásce kolem paže měly nosit osoby „zaměstnané zdravotnickou službou“ u obou proti sobě bojujících vojsk. Pokud takto označené osoby ošetřovaly nebo přemísťovaly zraněné, nesmělo se na ně střílet a neměly se ani jinak nepřátelsky omezovat. V těchto případech se naopak doporučovala vzájemná ochrana.

Později byla tato dohoda nahrazena ženevskou úmluvou ze dne 6. 7. 1906 (úřední český překlad: říšský zákoník z roku 1911, č. 191). Podle ustanovení nové ženevské úmluvy začala platit zásada, že raněné a nemocné osoby vojenské a jiné, které byly úředně přiděleny armádám v poli, mají být válečnicí stranou, do jejíž rukou se dostanou, ošetřovány bez rozdílu státní příslušnosti. Původní úmluva z roku 1864 totiž nepřesně mluvila o neutralitě. Válečnická strana, která byla nucena přenechat raněné nebo nemocné protivníkovi, měla při nich ponechat potřebný sanitní personál a materiál, pokud by to vojenské poměry dovolily. Po každém boji měla válečnická strana, která se zmocnila bojiště, učinit všechna nutná opatření, aby ranění byli vyhledáni a chráněni proti loupení a špatnému nakládání. Ranění a nemocní, kteří padli do rukou nepřítele, se stali válečnými zajatci. Mimo další ustanovení úmluvy byla každá válečnická strana povinna sdělit druhé straně seznam raněných a nemocných, které měla ve své moci, jakož i další zprávy o jejich pobytu, úmrtí atd. Personál, který sloužil pouze ke sbírání, dopravě a ošetřování nemocných a raněných nebo ke správě sanitních formací a ústavů, jakož i duchovní, kteří byli přiděleni armádám, měli být za všech okolností chráněni a padli-li do rukou nepřítele, nepokládali se za zajatce. Ke cti Švýcarska, podle článku 18. úmluvy, byl za odznak vojenské zdravotní služby přijat barevně převrácený státní znak Švýcarska - „červený kříž na bílé půdě“.

Do konce první světové války vykonával Červený kříž především samaritánskou službu. Po první světové válce došlo k značnému rozšíření zdravotnické působnosti Červeného kříže. Článek XV. smlouvy Společnosti národů praví, „že členové společnosti se zavazují, že budou podporovat zřízení a spolupráci dobrovolných národních organizací Červeného kříže, patřičně oprávněných, které se budou starat o zlepšení zdravotního stavu, o předcházení nemocem a zmírnění lidského utrpení“. Od roku 1919 začaly národní společnosti Červeného kříže zřizovat nemocnice, ošetrovatelské školy, organizovaly školení první pomoci a vyučovaly hygieně. V mnoha zemích převzal Červený kříž plnou odpovědnost za celonárodně důležité služby, jako je dopravní záchranná služba a první pomoc na silnicích, organizace dárcovství krve a transfúzní služba atd.

V roce 1949 byly v Ženevě schváleny tzv. čtyři ženevské dohody, na nichž byla založena další činnost Mezinárodního červeného kříže. Prakticky všechny státy na světě tyto dohody

ratifikovaly, nebo k nim přistoupily. Dohodami byli chráněni: 1. ranění a nemocní vojáci, lékaři, zdravotnický personál, duchovní; 2. ranění, nemocní, zdravotnický personál, duchovní a ztroskotaní příslušníci vojenského námořnictva; 3. váleční zajatci; 4. civilní obyvatelstvo v nepřátelském nebo okupovaném území. V roce 1955 založil Mezinárodní Červený kříž v Arolsen (Německo) Mezinárodní pátrací službu, která byla nejdůležitějším zdrojem informací o osobách deportovaných nebo přemísťovaných za II. světové války v Německu a v zemích okupovaných německou armádou.

Československý červený kříž

I když Československý červený kříž byl oficiálně založen až v roce 1919, činnost ČK na našem území se rozvíjela daleko dříve. Od poslední třetiny minulého století působila na území Čech a Moravy Rakouská společnost ČK, která se dál dělila na tzv. zemské pomocné spolky pro muže a na ženské pomocné spolky. K nejdůležitějším rakouským spolkům patřil od svého založení „Vlastenecký pomocný spolek pro Království české“. Stanovy tohoto spolku schválilo c.k. místodržitelství dne 5. září 1868 a toto datum je také oficiálně uznáváno za datum vzniku organizace ČK na našem území. Tento spolek byl v listopadu 1879 přijat za člena říšského svazu ČK.

Krátce po vzniku Československé republiky se 1. února 1919 sešla v pražském Obecním domě informativní schůzka sociálních pracovníků, na níž bylo rozhodnuto založit Československý červený kříž. Zde zvolený úžší výbor vyslal delegaci k prezidentu republiky s žádostí o vyslovení souhlasu se vznikem spolku a s žádostí o jmenování jeho dcery dr. Alice Masarykové do funkce předsedkyně ČSČK. Prezident Masaryk odpověděl kladně dopisem dne 6. února 1919. Stanovy ČSČK schválilo ministerstvo vnitra Československé republiky dne 23. června 1919 a rozhodnutím ministerské rady ze dne 15. července 1919 byla společnost ČSČK uznána jako jediný pomocný ústav vojenské zdravotní služby, působící na území státu. Mezinárodní výbor Červeného kříže v Ženevě uznal ČSČK dne 1. prosince 1919 a dne 11. ledna 1920 byl ČSČK přijat za člena Ligy společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce. Zvláštní zákon ze dne 19. prosince 1921 č. 479 Sb. pak chránil znak i název Červeného (Ženevského) kříže. Tento zákon si vyhradil ex lege právo užívat znaku a názvu Červeného kříže kromě vojenské zdravotní služby pouze společností Československého červeného kříže v Praze a ústavům, které ona prohlásila za své orgány.

Spolek Československého červeného kříže v Židlochovicích

Spolek Československého červeného kříže v Židlochovicích vznikl v roce 1920, tedy velmi krátce po ustavení národních ústředních spolkových orgánů. V létě roku 1920 (22. července) byli představitelé židlochovické hasičské župy vyzváni moravskoslezskou divizí ČSČK v Brně, aby založili okresní spolek ČSČK. Předseda župy MUDr. Hynek Světlík v dopise z 27. srpna 1920 zástupcům divize odepsal: „... dovoluujeme si tímto s Vámi zdvořile sdělit, že jednak následkem rozháranosti velké našeho politického i veřejného života na zdejším okrese, jednak následkem ohromné nadvýroby všelikých tancovaček a slavností, jež všechny neděle zabírají, nebylo nám dosud možno v našem okrese přikročiti ku založení čs. okresního spolku červeného kříže pro okres židlochovický. Doufáme však pevně, že nyní, kdy nastane ochlazení počasí i chuti ku zábavám, podaří se nám získati některou neděli, abychom ku založení této důležité instituce v našem okrese přikročiti mohli, kteroužto okolnost dovolíme si pak oznámiti.“

Ustavující schůzi nového spolku pro židlochovicko se dr. Světlíkovi nepochybně podařilo zařídit velmi brzy, protože na zasedání tzv. hlavního stanu Čsl. červeného kříže, které se uskutečnilo v Praze dne 12. října 1920, byly stanovy nově vznikajícího ČSČK pro soudní okres

Židlochovice schváleny a spolek byl přijat za člena ústředí ČSČK. Sídlem spolku se stalo město Židlochovice. Zemským úřadem v Brně bylo utvoření spolku schváleno výměrem č. 72.905/VIII/ 1920.

Prvním předsedou spolku byl zvolen MUDr. Hynek Světlík, lékař v Hrušovanech, první a dlouholetý předseda židlochovické hasičské župy a jeden z nejvýznamějších vlasteneckým činovníků židlochovicka počátku našeho století (1 - číslo legitimace), místopředsedou byl Antonín Doležal, rolník z Hrušovan (68), jednatelem Jan Přichystal, obchodník v Židlochovicích (19), pokladníkem Tomáš Kelbl, rolník z Hrušovan (36) a zapisovatelem Jan Mašek, soudní oficiál, činovník židloch. hasičské župy (2). Oficiální název spolku podle tehdy užívaného razítka zněl **Okresní spolek československého červeného kříže pro okres Židlochovický se sídlem v Židlochovicích.**

Polovinu z 78 členů, kteří vstoupili do spolku do konce roku 1921 tvořila inteligence a to 1 lékař, 1 advokát, 5 kněží, 15 úředníků a 13 pedagogických pracovníků (z toho 1 ředitel měšťanské školy a 7 řídicích učitelů). V přibližně druhé polovině takto námi rozděleného zakládajícího členstva byli 4 obchodníci, 1 majitel realit, 11 řemeslníků, 17 rolníků, 4 dělníci, 1 výminkář, 2 domkaři a 3 ženy v domácnosti.

Mimo výše jmenované představitele spolku uvádíme jména a povolání všech členů, kteří přišli do spolku do konce roku 1921 (v závorkách jsou čísla spolkových legitimací, která nám mohou naznačit, při nedostatku archivních dokumentů, jaké bylo pořadí zakládajících a dalších nových členů; u kterých členů není uvedena obec, bylo bydlištěm město Židlochovice): P. Vincenc Ševčík, konzistorní rada z Blučiny (3), JUDr. Jaroslav Radimský, okresní soudce (4), P. Josef Cejpek, farář v Nosislavi (5), JUDr. Jan Dezort, židlochovický advokát a starosta města (6), P. Alois Vojanec, farář v Němčicích (7), P. Leopold Toman, farář v Přisnoticích (8), P. Jan Pěničik, administrátor ve Vranovicích (9), Jan Vitásek, výminkář z Vranovic (10), František Ryšavý, obchodník dřívím ve Vojkovicích (11), Matěj Fleisinger z Němčic, rolník (12), Tomáš Sedlák, notářský úředník (13), Josef Kelbl, rolník z Blučiny (14), František Sobotík, vrchní oficiál (15), Josef Jerson, rolník z Nosislavi (16), František Eisenmayer, obchodník (17), Julius Prukl, majitel realit v Hrušovanech (18), držitele legitimace č. 19 se nám nepodařilo zjistit (pakliže to nebyl poslední uvedený Josef Göttlicher), Jan Valentini, pozlacovač (20), Antonín Šimčík, asistent záložny (21), Ladislav Stavěl, správce rolnické záložny (22), Leo Hublík, inspektor rajhradského klášterního velkostatku (23), František Císař, řídicí učitel v. v. (24), Jan Klein, rolník z Blučiny (25), Karel Zitterbart, vaříč cukru (26), Růžena Zadražilová, choť advokáta (27), František Franz z Rajhradic, řídicí učitel (28), Jakub Maška, dělník z Křepic (29), Jan Vojnárek, rolník v Měnině (30), Václav Konvica, rolník v Měnině (31), František Kala, kolářský mistr (32), Karel Matoušek, železniční zřízenec z Opatovic (33), František Nečas, tesař z Nosislavi (34), Karel Zittmann, zedník v Nosislavi (35), majitele leg. č. 36 jsme nezjistili, Jan Kordík z Opatovic, rolník (37), František Unger, rolník z Rajhradu (38), Emil Duchoň z Rajhradu, železniční zřízenec (39), Václav Kunst, domkař z Iváně (40), Václav Kučera, rolník z Nikolčic (41), Jan Nečas, rolník z Nikolčic (42), 3 rolníci ze Syrovic Cyril Suchánek (43), Josef Šoustal (44), a Arnošt Voškeruša (45), Alois Kozoušek, městský tajemník (46), Edvard Rech, rolník ze Sobotovic (47), Bořivoj Šťastný, rolník ze Sobotovic (48), František Tománek, strojník z Újezdu (49), Jan Dostal z Nosislavi, řídicí učitel (50), Jan Eliáš, dělník z Křepic (51), Rajmund Svoboda, kloboučník (52), majitele leg. č. 53 jsme nezjistili, Čeněk Soudek, řídicí učitel z Vranovic (54), Antonín Šulc, správce školy z Vojkovic (55), František Hladík, sochař (56), Mořic Gromus ml. zámečník (57), Josef Urbánek, domkař v Měnině (58), Rudolf Lacina, soudní rada a přednosta soudu (59), Leopold Tauwinkl, strojní zámečník (60), Berta Přichystalová, manželka obchodníka (61), Tomáš Blažek, malíř (62), sl. Berta Šmídová, řídicí pěstounka (63), Václav Semonský, ředitel měšťanské školy (64), Miluše Chocholková, učitelka (65), Božena Čuhlová, individuální učitelka z Nosislavi (66), Jarmila Mahovská, učitelka z Nosislavi (67), majitele leg. č. 68 jsme

nezjistili, Antonín Coufalík, řídící učitel (69), Petr Jurák, vrchní poštmistr (70), František Hanák, obchodník v Židlochovicích (71), Berta Novotná z Žabčic (72), ing. Jaroslav Fejlek, zeměměřičský komisař (73), Jindřich Sadlák, kanc. zeměměřičský adjunkt (74), Amalie Kanská, porodní asistentka (75), František Spisar, přednosta staničního úřadu (76), Jan Placheta, hodinář (77), František Orsáček, řídící učitel v. v., (78), Josef Göttlicher, vrchní četnický strážmistr v. v. (237 - patrně pro ztrátu byla vydána nová legitimace).

V roce 1924 byl v Židlochovicích slavnostně přivítán prezident T. G. Masaryk, kterého doprovázela jeho dcera a předsedkyně ČSČK dr. Alice Masaryková, která po prohlídce skladiště místních hasičů a samaritského zařízení jistě neopoměla setkat se s představiteli židlochovického Červeného kříže.

Již těsně před založením spolku v létě roku 1920 se uvažovalo o pořízení dopravního vozu pro převoz nemocných. Místní německý hasičský sbor právě jeden takový dostal před lety darem od rakouského ČK. Německý sbor byl však ochoten vůz nově vznikajícímu spolku ČK vydat s podmínkou, že bude vůz Červeným křížem od německým hasičů odkoupen. Dr. Světlík doporučoval, aby vůz, který by dostal spolek od vojenské správy sloužil k dopravě nemocných s chorobami neinfekčními a vůz německých hasičů pro dopravu nemocných s chorobami infekčními. Obyvatelé židlochovicka byli tehdy odkázáni, vyskytla-li se nějaká těžší nebo náhlá „chirurgická choroba“ na brněnskou zemskou nemocnici. Pro tento kraj, tedy inundační (záplavový) terén okolí řeky Svratky, byl typický každoroční výskyt velkého procenta nakažlivých chorob, hlavně pak tyfu. Velký problém byl právě s dopravou takto nemocných do brněnských zdravotnických ústavů, o čemž praktický lékař Světlík velmi dobře věděl.

Až počátkem roku 1926 se podařilo Okresnímu spolku čs. červeného kříže pro okres židlochovický zapůjčit od ministerstva národní obrany (bratislavské 3. automobilní rotu) 3 roky starý vojenský zdravotnický automobil značky Laurint a Klement s 6 lůžky. Na schůzi starostenského sboru židlochovického okresu dne 6. června 1926 za přítomnosti hejtmana byla uznána nutnost sanitního auta pro obce židlochovického okresu a bylo rozhodnuto, aby všechny obce přispívaly na nákladnou údržbu pravidelným ročním příspěvkem ve výši 50 až 300 Kč podle počtu obyvatel.

Okresní spolek ČSČK byl tehdy rozdělen do 4 zdravotních obvodů. První obvod tvořilo město Židlochovice, do obvodu němčického náležely obce Němčice, Křepice, Uherčice, Nikolčice a Nosislav, do rajhradského obvodu patřily obce Čeladice, Holasice, Loučka, Opatovice, Otmarov, Popovice, Rajhradice, Rebešovice, Syrovce, Sobotovice a Rajhrad a do újezdského obvodu Hostěrádky - Rešov, Moutnice, Měnín, Nesvačilka, Rychmanov, Rozařín, Zatčany, Šternov, Těšany, Třebomyslice a Újezd u Brna. Další obce židlochovického soudního okresu Blučina, Přisnotice, Žabčice, Unkovice a Hrušovany u Brna náležely do obvodu spolku ČSČK v Hrušovanech. V té době byl předsedou židlochovického spolku Petr Jurák, jednatelem Jan Přichystal a pokladníkem Jan Kebrle.

Podle výroční zprávy o činnosti automobilových stanic první pomoci a samaritských jednotek Československého Červeného kříže a Československého hasičstva za rok 1936, měla **Pomocná stanice ČSČK v Židlochovicích** (zvaná také Automobilní stanicí první pomoci v Židlochovicích), k dipozici jedno civilní zdravotnické vozidlo, s kterým se v roce 1936 převezlo celkem 101 osob (při 100 jízdách), najelo celkem 5042 km a první pomoc byla bez převozu vozidlem poskytnuta v 51 případech. Stanice sídlila na Legionářské ulici č.p. 99 v Židlochovicích, tedy v hasičském skladišti místních hasičů, ve kterém bylo zagaržováno i sanitní vozidlo tovární značky Chevrolet DLZ, rok výroby 1924, které bylo zakoupeno 18. 11. 1932 od spolku ČSČK v Hrušovanech za 30.000 Kč. Tato Pomocná stanice ČSČK z Židlochovicích byla jedním z odborů místního spolku ČSČK a představiteli tohoto odboru byli na konci 30. let předseda Petr Junák, přednosta poš. úřadu, místopředseda Tomáš Kelbl, mlynář, jednatel Jan Přichystal, obchodník, účetní Antonín Boček, přednosta stanice, pokladník

Ondřej Králík, účetní rol. záložny, hospodářský správce František Kala, kolář. Jediným řidičem byl v té době Mořic Huber, zámečník, který měl vůdčí list č. 23 vydán v r. 1922 v Hustopečích. Huber byl placen za řízení vozu sazbou 4 Kč za hodinu „skutečné doby ztrávené mimo dům“ (C-111, i.č. 8, č.j. 42, 70/37). V roce 1938 si spolek pořídil druhý záchranný vůz tovární značky Škoda 637D, který byl koupen od bratrského spolku ČSČK v Brně. V té době již vůz Chevrolet nebyl v provozu a byl nabídnut Františkovi Pipovi z Modřic, majiteli pohřebního ústavu „Invalidia“ v Brně, Anenská 20 (C-111, i.č. 8, č.j. 142/38).

Dne 21. května 1937 vznikl při spolku ČSČK v Židlochovicích na ustavující schůzi **Odbor dobrovolných sester**. Předsednictvo nově vzniklého odboru tvořily předsedkyně odboru Františka Žallmannová, místopředsedkyně Marie [Ubela]krová, jednatelka Růžena Zadražilová a pokladní Marta Krátká. Odbor měl při založení 26 řádných a 1 mimořádnou členku. Všechny absolvovaly zdravotnický kurs se závěrečnou zkouškou a byly rozděleny v rámci odboru do tří skupin, podle vzdálenosti bydliště od nemocnic a rodinných poměrů, které byly označeny písmeny A, B a C. Ve skupině A byly dobrovolné zdravotní sestry, které měly být v případě nutnosti přiděleny, bez ohledu vzdálenosti od bydliště, do nemocnic či kamkoliv by bylo potřeba, ve skupině B byly sestry, se kterými se počítalo s jejich působením v místě bydliště a blízkém okolí (nemocnice, impro. nemocnice v zápolí vojenské nem. atd) a ve skupině C byly sestry, které pro „zvláštní rodinné poměry, nemoc atd. nemohou se zúčastnit trvale práce v nemocničních ústavech, jen v případě náhlé potřeby...“. Členky Odboru dobrovolných sester spolku ČSČK v Židlochovicích se účastnili všech akcí pořádaných spolkem, z těch významnějších to bylo cvičení při náletu na Židlochovice dne 31. 7. 1937 a letecký den v Židlochovicích dne 1. 8. téhož roku (C-111, i.č. 8, č.j. 78/37).

Jedním z odborů spolku byl také **Odbor dorostu**, který byl založen již 20. 2. 1921 (C-111, i.č. 8, č.j. 64/38). Vedoucím odboru a jeho okresním důvěrníkem ve 30. letech byl Václav St. Semonský, který byl také jednatelem instituce Okresní péče a mládež v Židlochovicích. Z 28 škol židlochovicka bylo v té době organizováno v dorostu ČSČK v Židlochovicích 20 škol, mimo žáky z Ivaně, Mělčan, Měnína, Nikolčic, Opatovic, Přisnotic, Sobotovic a Žabčic. Z „význačných věcí“, které odbor dorostu vlastnil v polovině 30. let, uvádíme například loutkovou scénu, kulisy, skládací stěny, 62 loutek a knihovničku her, umývadlo „Dorost“, věšáky na ručníky, váhu, vlajku, míč, hustilku, volejbalovou síť, úbory pro Kašpárka a Mikuláše a depozitní stvrzenku na úpis půjčky 1000,- Kč (C-111, i.č. 8, č.j. 37/37). Mimo mnoho dalších aktivit zařizoval spolek, ve spolupráci s dalšími charitativními spolky a jinými institucemi, pro děti nemocné tuberkulózou (i jinými chorobami) léčebné pobyty u Jaderského moře.

V roce 1938 až 1939 patřily do katastru spolku obce Židlochovice, Křepice, Uherčice, Nokolčice, Nosislav, Újezd, Hostěrádky, Rešov, Moutnice, Měnín, Nesvačilka, Rychmanov, Rozařín, Žatčany, Šternov, Těšany a Třebomyslice. Ostatní obce židlochovického okresu patřily po působnosti spolků hrušovanského a rajhradského. Spolku se v roce 1938 podařilo zařídit ozdravný pobyt u moře pro víc jak 150 dětí svého regionu, a mimo poskytování podpor pro nezaměstnané a nemocné a podpor pro léčení nemocných dětí i dospělých v různých sanatoriích, pomohl značně spolek i uprchlíkům z pohraničí, zvláště šatstvem a prádlem (C-111, i.č. 8, č.j. 73/39). V druhé polovině 30. let užíval spolek názvu **Spolek Československého Červeného kříže v Židlochovicích**.

Počátkem roku 1940 musel spolek, ve smyslu výnosu zemského úřadu v Brně z 31. 12. 1939, č. 54011/III-13/1939, změnit své stanovy a název. Krátkou dobu tedy nesl spolek název **Český Červený kříž v Židlochovicích**, než byl zcela zrušen. Působnost spolku se nyní vztahovala na obce Židlochovice, které byly i nadále sídlem spolku, Velké Němčice, Křepice, Uherčice, Nikolčice, Újezd u Brna, Moutnice, Měnín, Nesvačilka, Rychmanov, Rozařín, Žatčany, Šternov, Těšany, Třebomyslice, Iván, Přibice a Vranovice.

Dne 5. srpna 1940 byla budova ČSČK v Praze obsazena gestapem, úředníci vyhnáni, pokladna, knihovna, archiv, zboží ve skladištích a všechno co se dalo bylo bez jakéhokoliv soupisu a potvrzení zabaveno, stejně jako účetní knihy, doklady, protokoly a registratura. Obdobná opatření byla téhož dne provedena také u všech místních spolků ČSČK v Čechách a na Moravě a Československý červený kříž v protektorátě jako organizace přestala existovat. V měsíci září 1940 pak byl, na základě opatření říšského protektora v Čechách a na Moravě ze dne 22. 7. 1940, čís. B.Nr.BdS. I - 4301/40-14/ spolek „Společnost Českého Červeného Kříže se sídlem v Praze“ se všemi svými složkami úředně rozpuštěn. Úředním připomenutím zemského úřadu v Brně č. 46.383/III/13/40/ bylo nařízeno vymazat ze spolkového katastru i spolek Český Červený kříž v Židlochovicích.

Již krátce po válce, 15. 12. 1945 oznámili zástupci obnoveného spolku, nyní s názvem Československý červený kříž v Židlochovicích, Okresnímu národnímu výboru v Hustopečích, že spolek podle dekretu prezidenta republiky ze dne 25. září 1945, č. 81 Sb. zahajuje válkou přerušenu činnost. Předsedou spolku byl Petr Jurák, poštovní kontrolor z Židlochovic, místopředsedou Tomáš Kelbl, mlynář v Židlochovicích, jednatelem Jan Přichystal, obchodník v Židlochovicích a pokladníkem František Kučera, poštovní asistent v Židlochovicích. Zemský národní výbor v Brně schválil obnovení spolku dne 22. 3. 1946, výměrem č. 8962/II-6-46 (ONV v Hustopečích čj. 17589/45 ze dne 1. 2. 1946).

Bezprostředně po převzetí moci KSČ v únoru 1948 dne 1. března 1948 byl v Praze ustaven Celostátní akční výbor ČSČK, který vydal pokyn k vytváření akčních výborů v jednotlivých spolkách a divizích ČSČK. Nadešlé období je charakterizováno převratnými změnami v životě celé československé společnosti a pochopitelně poznamenalo i další postavení a činnost ČSČK, který musel ustoupit od důsledného dodržování základních principů mezinárodního hnutí Červeného kříže. Z Československého červeného kříže se z nevládní humanitární organizace postupně stávala společenská organizace sdružená ve svazku Národní fronty stejná jako každá jiná.

V roce 1948 byly funkcionáři židlochovického spolku předseda Tomáš Kelbl, mlynář z Židlochovic č.p. 420, místopředseda Felix Hrdlička, řídicí učitel z Židlochovic č.p. 420, jednatel Jan Přichystal, obchodník z Židlochovic č.p. 109 a pokladník Jaromír Jun, učitel z Židlochovic č.p. 395.

Prameny a literatura

fondy G-111, G-84, G-85, C-162, A-7;

Šanda, L.: Mezinárodní červený kříž a Československý červený kříž, Praha 1990

Švejnova, J.: Stručný přehled historie ČSČK, Praha 1990

Základní pravidla mezinárodního humanitárního práva pro členy Červeného kříže, Praha 1989

Ženevské konvence a dodatkové protokoly, Praha 1990

II. Vývoj a dějiny fondu

O úřední agendu se staral jednatel spolku, o účetní agendu spolkový pokladník. Většina písemných materiálů byla nepochybně zabavena a zničena gestapem při nucené likvidaci spolku v roce 1940. Do Státního okresního archivu Brno-venkov byly zbylé písemnosti převezeny dne 11. 10. 1977 (č.př. 96/77).

III. Archivní charakteristika fondu

Fond obsahuje 4 knihy správní, 1 karton spisového materiálu, 1 knihu pokladní a 4 pokladní deníky automob. stanice záchranné služby, 1 fascikl zlomků účetního aktového materiálu a 1

fascikl s plánem pro umístění záchranné služby. Celkem fond čítá 12 evidenčních jednotek a 16 inventárních jednotek. Při zpracování nebylo nic zkartováno. Fond je uložen v Rajhradě pod signaturou C - 111, ev. č. karty JAF 958, ev. č. inventáře 175.

IV. Rozbor obsahu fondu

Dochované materiály židlochovického spolku Červeného kříže jsou pouhými zlomky produkce původní nepochybně rozsáhlé úřední agendy. Centrální kancelář vedl jednatel spolku, vedle toho však fungovaly kanceláře jednotlivých odborů spolku, které měly své představené a i jednatele, kteří užívali při vyřizování své odborové agendy i svá odborová razítka, jak tomu bylo například u odboru Pomocná stanice ČSČK v Židlochovicích nebo odboru dobrovolných sester ČSČK v Židlochovicích. Patně při násilném přerušení činnosti v roce 1940 byla značná část písemností, jak psáno v úvodu, okupačními orgány zabavena a zničena. Přesto i z tak torzovitěho materiálu lze čerpat informace o činnosti spolku, zvláště pak z korespondence z let 1937 až 1939, ve které lze často nalézt mnoho údajů o životě spolku z dřívějších let. Z dochované korespondence nebylo nic skartováno proto, aby byla na ukázkou zachována téměř kompletní chronologická řada dopisů přijatých i odeslaných, mezi kterými jsou zařazeny i výroční zprávy jednatele spolku a i jednotlivých odborů, jak byly posílány poštou nadřízeným orgánům. Zachovalá korespondence je řazena podle čísel jednacích, bohužel podací protokoly se nedochovaly.

Fond obsahuje 1 knihu seznamu členů (1924 - 1928), 3 knihy evidence převozů nemocných sanitním vozem (1928 - 1942), spisový materiál týkající se sanitních vozů (1923 - 1938), výroční zprávu ČSČK v Uherském Hradišti a Brně (1927, 1935 - 1936), seznam frekventantů kurzu individuální sociál. péče, dle obcí (1928), korespondenci (1937 - 1939), 1 pokladní knihu záchranné automob. stanice, 4 pokladní deníky záchranné automob. stanice, evidenci členských příspěvků (1921 - 1925, 1927 - 1928, 1930), seznamy předplatitelů měsíčníku „Zdraví lidu“ (1924 - 1927) a 1 plán místností pro umístění záchranné služby (1922).

V. Záznam o uspořádání fondu

Fond, inventář a úvod zpracoval v letech 1997 až 1998 pracovník Státního okresního archivu Brno-venkov Mgr. Ivo Durec.

INVENTÁŘ

I. Knihy

✓ 1	Seznam členů čes., 24 x 38 cm, poloplátno	1924 - 1928
✓ 2	Evidence převozů čes., 21 x 33 cm, bez vazby	1928 - 1929
✓ 3	Evidence převozů čes., 21 x 33 cm, plátno	1930 - 1936
✓ 4	Evidence převozů čes., 25,5 x 40,5 cm, plátno	1936 - 1942

II. Spisový materiál

Karton č. 1

✓ 5	Sanitní vozy	1923 - 1938
✓ 6	Výroční zprávy Čs.ČK v Uh. Hradišti a Brně	1927, 1935 - 1936
✓ 7	Seznam frekventantů kursu individual. social. péče (dle obcí)	1928
✓ 8	Korespondence, přihlášky do přímořských ozdravoven - prázdné tisk.	1937 - 1939

(mimo jiné: zpráva o činnosti odboru dorostu, č.j. 37/37;
pozemek pro hřiště v Židlochovicích od místního cukrovaru, č.j. 48/37;
leták spolku žádající podporu v boji proti tuberkuloze, č.j. 50/37;
21 samaritánů a samaritánek loučských dobrov. hasičů vstupuje
do spolku ČSČK v Židloch. - také seznam, č.j. 64/37; zřízení odboru
dobrovolných sester, č.j. 78/37; letecký den v Židlochovicích, č.j. 86/37;
poděkování dr. Alice Masarykové, Lány, č.j. 94/37;

výroční zpráva spolku, č.j. 7/38; žádost o podporu od obcí židlochovicka
pro zakoupení nového sanitního vozidla, č.j. 20/38; výroční
zpráva o činnosti autom. stanic první pomoci za rok 1937, č.j. 76/38;
zpráva jednatele, č.j. 100/38; výroční zpráva odboru dobrovolných
sester, č.j. 102/38; XV. velké motocyklové závody Praha - Nitra a zpět,
16. 8. 1938 přes Židlochovice, zabezpečení zdravotnické záchranné
služby, č.j. 88, 101, 105/38; přesuny obyvatelstva Židlochovicemi,

protiepidemijní a pomocné akce, č.j. 124-131/38; koupě nového sanitního vozu, č.j. 140,143/38;

zřízení pomocného výboru pro uprchlíky, č.j. 2/39; stravovací a ošacovací akce, č.j. 7/39; oznámení spolku okresnímu úřadu v Brně, že hodlá pokračovat v činnosti, č.j. 34/39; povinné ohlášení činnosti spolků ČK, č.j. 40/39; Stát. reálné gymnásium v Židlochovicích, zdravotěda, č.j. 45/39; přidělení poznáv. značky novému sanitnímu vozu, č.j. 52/39; odhlášení starého sanitního vozu, č.j. 53/39; zpráva jednatele spolku, č.j. 73/39;

III. Účetní knihy

9	Pokladní kniha automob. stanice první pomoci	1926 - 1927
10	Pokladní deník automob. stanice první pomoci	1930 - 1936
11	Pokladní deník automob. stanice první pomoci	1936 - 1939
12	Pokladní deník automob. stanice první pomoci	1940 - 1942
13	Pokladní deník automob. stanice první pomoci	1942

IV. Účetní aktový materiál

Fascikl č. 1

14	Členské příspěvky	1921 - 1925 1927 - 1928 1930
15	Úhrada předplatného měsíčníku „Zdraví lidu“	1924 - 1927

V. Mapy a plány

Fascikl č. 2

16	Plán místností pro umístění záchranné služby, půdorys 1 : 100, řez 1 : 50, průčelí 1 : 50, čes., 85 x 34 cm	1922
----	---	------